

РОЛЬ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У ФОРМУВАННІ ВВП УКРАЇНИ

**КАН Олена, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

***Анотація:** розглянуто внесок малого та середнього бізнесу у формуванні ВВП України. Проаналізовано сучасний стан МСБ, його роль у зайнятості та податкових надходженнях. Визначено основні виклики розвитку сектору та підкреслено його потенціал у відновленні й модернізації економіки.*

***Ключові слова:** малий та середній бізнес, ВВП, економічне відновлення, зайнятість, фінансування, інновації.*

Малий та середній бізнес (МСБ) є одним із ключових елементів економічної системи сучасних держав, оскільки саме він забезпечує основу для конкурентного ринку, створює значну частку робочих місць і робить помітний внесок у формуванні валового внутрішнього продукту. Для України питання ролі МСБ у формуванні ВВП набуває особливої актуальності у зв'язку з викликами війни, необхідністю економічної стійкості та подальшої інтеграції у європейський ринок.

В умовах трансформації економіки України саме сектор МСБ виконує функцію стабілізатора, здатного швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Дослідження Національного банку України підкреслюють, що, попри загальне зниження економічної активності у 2022–2023 роках, підприємства малого та середнього бізнесу залишаються важливим джерелом внутрішніх інвестицій та податкових надходжень [1]. Згідно з даними Програми розвитку ООН, понад 90% зареєстрованих підприємств в Україні належать до категорії МСБ, а їхня сукупна частка у створенні робочих місць перевищує половину від загальної зайнятості [2]. Це свідчить, що економічний розвиток країни та її здатність відновлюватися після кризових явищ значною мірою залежить від функціонування цього сектору, та саме він створює основу внутрішнього попиту, підтримує конкурентність ринку та сприяє децентралізації економічної активності.

Актуальність теми зумовлена не лише прагненням оцінити внесок МСБ у формування ВВП, але й необхідністю виявити ті бар'єри та можливості, які визначають перспективи його розвитку у найближчі роки. За даними аналітичного порталу Minfin Index, динаміка ВВП України у 2023–2024 роках демонструє поступове відновлення після падіння, однак структура цього зростання значною мірою залежить від ефективності підтримки малого та середнього бізнесу. У 2023 році Україна зафіксувала зростання на 5,3% після попереднього падіння у 2022 році, і частину цього відновлення забезпечили саме підприємства малого та середнього бізнесу, що змогли швидко адаптуватися до умов війни [3].

Попри стратегічне значення МСБ для формування ВВП, цей сектор стикається з низкою серйозних перешкод. Однією з ключових проблем є обмежений доступ до фінансових ресурсів. За даними НБУ, у 2024 році банки демонстрували обережність у кредитуванні МСБ через високі ризики та нестабільність ринку, що призводило до скорочення можливостей для інвестицій та розвитку [1]. Відсоткові ставки на кредити залишалися суттєво вищими, ніж у країнах ЄС, що додатково ускладнювало ситуацію.

Другим вагомим викликом є воєнний фактор. Згідно з даними UNDP, близько 20% підприємств МСБ у 2022–2023 роках були змушені повністю або частково призупинити діяльність через бойові дії, руйнування інфраструктури чи релокацію [2]. Додатково, нестабільність ринків збуту та скорочення купівельної спроможності населення обмежували можливості для розвитку малого бізнесу.

Також слід зазначити проблеми інституційного характеру — надмірну бюрократію, нестабільність податкової політики та недосконалість програм державної підтримки. Хоча останні роки Україна активно запроваджує ініціативи для підтримки підприємців, рівень доступності цих програм, за оцінками міжнародних експертів, залишається нижчим від потреб сектору [2].

Отже, основними викликами для МСБ є фінансові обмеження, наслідки війни та недостатня ефективність державних інституцій. Подолання цих проблем

визначатиме не лише перспективи розвитку підприємництва, але й динаміку формування ВВП України у найближчому майбутньому.

У сучасних умовах відновлення України малий та середній бізнес стає одним із головних рушіїв економічного зростання. Згідно з даними UNDP, саме МСБ здатен забезпечити швидку адаптацію економіки до нових викликів і створити основу для сталого зростання ВВП у середньостроковій перспективі. Основними факторами цього є висока гнучкість, здатність до інновацій та тісний зв'язок з місцевими громадами.

Міжнародний досвід показує, що країни, які робили ставку на розвиток МСБ після кризових явищ, отримували швидше економічне відновлення. Для України цей сектор може стати фундаментом не лише для відбудови, але й для модернізації економічної структури у напрямі європейських стандартів. За оцінками НБУ, розширення доступу до фінансування та впровадження програм підтримки здатне значно збільшити інвестиційний потенціал малого та середнього бізнесу, що безпосередньо вплине на приріст ВВП [1].

Важливу роль у цьому процесі відіграють державні та міжнародні програми. Наприклад, програми грантової підтримки підприємців, пільгове кредитування та релокація бізнесу із зон бойових дій дозволяють зберігати робочі місця та забезпечувати сталі податкові надходження. На перспективу очікується, що активна інтеграція до ринків ЄС стимулюватиме розвиток українських підприємств, розширюючи експортні можливості та зміцнюючи їхню роль у формуванні ВВП.

Ключовим чинником майбутнього успіху стане не лише фінансова підтримка, а й формування нової культури підприємництва, заснованої на інноваціях, партнерстві та соціальній відповідальності. Український МСБ має потенціал не просто відновити економіку, а й стати її якісно новою основою, яка інтегрує національну економіку у світові ринки на більш конкурентних умовах. Саме тому подальший розвиток цього сектору варто розглядати як інвестицію не тільки в економічний ріст, але й у майбутнє країни загалом.

Література:

1. Національний банк України. Звітність про фінансову стабільність 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H1.pdf (дата звернення: 24.09.2025).
2. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf> (дата звернення: 24.09.2025).
3. Minfin Index. Динаміка та структура ВВП України 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 24.09.2025).

Abstract: *The contribution of small and medium-sized businesses to Ukraine's GDP is examined. The current state of SMEs, their role in employment and tax revenues is analyzed. The main challenges for the sector's development are identified and its potential for economic recovery and modernization is highlighted.*

Keywords: *small and medium-sized businesses, GDP, economic recovery, employment, financing, innovation.*

***Науковий керівник – БІЛІЧЕНКО Олександр,
кандидат екон. наук, доцент, декан обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв***